

Tisková zpráva

Plýtvání potravinami v českých domácnostech – Potraviny 2024

- ⊙ Téměř polovina české veřejnosti (49 %) považuje plýtvání potravinami za velký problém, podle dalších více než dvou pětín (45 %) plýtvání potravinami správné není, ale jsou tu aktuálnější problémy, které je potřeba řešit, a pouze 6 % českých občanů nepovažuje plýtvání potravinami za celospolečenský problém.
- ⊙ Téměř dvě třetiny (64 %) občanů deklarují, že celkové množství potravin vyhozených jejich domácností nepřesahuje 10 %. Necelá pětina (18 %) dotázaných se pak přiklání k variantě, že jejich domácnost vyhodí více než 10 %, ale méně než čtvrtinu potravin. Pouze 2 % dotázaných přiznala vyhazování více než čtvrtiny, ale méně než poloviny potravin. Naopak 15 % veřejnosti tvrdí, že jejich domácnost nevyhazuje žádné potraviny.
- ⊙ Z konkrétních důvodů, proč omezit plýtvání potravinami, zmiňují respondenti jako nejdůležitější finanční úsporu jejich domácnosti a přínos pro životní prostředí.
- ⊙ Mezi nejčastější důvody nespotřebování potravin uváděné těmi, kteří nějaké potraviny vyhazují, patří přebytky v podobě odkrojků, zkažení potravin a projití jejího data spotřeby. Poměrně časté jsou i důvody spojené s nadměrným množstvím potravin (zapomene se na ně, uvaří se příliš mnoho, nakoupí se zbytečně mnoho, naloží se na talíř příliš velká porce) případně že během přípravy jídla dojde k nehodě.
- ⊙ Necelé dvě pětiny (38 %) lidí věří, že by se dalo vyhnout vyhození „spíše menšiny“ z vyplývaných potravin, další desetina (10 %) pak tvrdí, že se nedá vyhnout žádnému nebo téměř žádnému množství z vyhozených potravin a že nemohou svůj potravinový odpad eliminovat. Že by se dalo vyhnout asi polovině produkovaného potravinového odpadu, se domnívá čtvrtina (25 %) veřejnosti, necelá pětina (18 %) pak připouští, že je v jejich silách vyhnout se většině produkovaného odpadu a 5 % uvedlo, že by se mohlo vyhnout všemu nebo téměř všemu potravinovému odpadu, který jejich domácnost produkuje.

Zpracovala:

Naděžda Čadová

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

Tel.: 210 310 588; e-mail: nadezda.cadova@soc.cas.cz

Do výzkumu realizovaného prostřednictvím pravděpodobnostního online Panelu Naše společnost zařadilo v květnu 2024 Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR otázky ze Strategie AV21 Potraviny pro budoucnost. Konkrétně byly zjišťovány názory a postoje české veřejnosti k problematice plýtvání potravinami, když respondenti hodnotili závažnost problému plýtvání potravinami, odhadovali, kolik potravin jejich domácnost přibližně vyhodí a případně jakému množství vyhozených potravin by se dalo vyhnout, a rovněž uváděli, jaké důvody je vedou k tomu, aby potraviny nevyhazovali. V další části výzkumu se pak respondenti vyjadřovali k tomu, kdo podle jejich názoru nejvíce podílí na plýtvání potravinami, a kdo naopak nejvíce usiluje o snížení plýtvání.

Kontext problému plýtvání potravinami

Plýtvání potravinami představuje v současné době velký celosvětový problém, který má dopady jak ekologické a ekonomické, tak i sociální. Nelze přitom pominout ani jeho etický rozměr, když zatímco někde se potravinami plýtvá, jinde lidé trpí hladem a podvýživou. Závažnost této problematiky mimo jiné dokládá skutečnost, že jedním z Cílů udržitelného rozvoje OSN (SDGs) je do roku 2030 snížit plýtvání potravinami připadající na každého člověka v rámci celého potravinového řetězce o polovinu¹. V roce 2020 pak vyhlásila OSN na 29. září Mezinárodní den povědomí o plýtvání jídlem, tento „svátek“ má upozornit na negativní dopady plýtvání jídlem a nastavit lepší a odolnější potravinový systém.

Posun k naplnění stanovených cílů OSN dlouhodobě sleduje a vyhodnocuje a svá zjištění shrnuje v každoročně publikovaných souhrnných zprávách. Podle zprávy publikované v letošním roce bylo v roce 2022 ohromujících 19 % všech potravin ve fázi maloobchodu nebo spotřeby vyplýtváno, což představuje celkem 1,05 miliardy metrických tun potravin dostupných spotřebitelům. Většina potravinového odpadu přitom vznikla v domácnostech (60 %). Každý člověk tak v průměru vyplýtvával 79 kilogramů ročně, což je více, než kolik je váha průměrného člověka. Současně v této zprávě OSN upozorňuje, že se celosvětově každý den vyhodí odhadem 1 miliarda jídel, což odpovídá 1,3 jídla na osobu postiženou hladem denně, neboť v roce 2022 čelilo hladu 783 milionů lidí.²

Téma plýtvání potravinami je závažným problémem také pro orgány Evropské unie. Ta si v první fázi snahy o omezení plýtvání potravinami stanovila za cíl získat k tématu jednotná a spolehlivá data ohledně množství a skladby vyhozených potravin. Výsledkem pak byla jasně stanovená metodika, která je platná pro všechny státy EU, aby bylo možné sledovat vývoj a porovnávat výsledky mezi jednotlivými zeměmi.³ Podle této metodiky pro měření potravinového odpadu ve všech částech distribučního řetězce potravin mají členské země EU povinnost tyto údaje reportovat.

V roce 2022 Eurostat zveřejnil první výsledky specializovaného statistického sledování množství vyhozených potravin v Evropské unii podle odvětví, v roce 2023 pak byly zveřejněny údaje za rok 2021.⁴ Z těchto dat vyplývá, že v roce 2021, druhém roce pandemie COVID-19, bylo v EU vyprodukováno přibližně 131 kg potravinového odpadu na obyvatele. Domácnosti vyprodukovaly 54 % potravinového odpadu, což představuje 70 kg na obyvatele. Zbývajících 46 % tvořil odpad produkovaný směrem nahoru v potravinovém dodavatelském řetězci. Potravinový odpad z domácností představuje téměř dvojnásobek množství potravinového odpadu vznikajícího v odvětvích prvovýroby a výroby potravinářských výrobků a nápojů (11 kg a 28 kg na obyvatele; 9 % a 21 %). V restauracích a stravovacích službách připadalo 12 kg potravinového odpadu na osobu (9 %), naopak odvětvím s nejmenším množstvím potravinového odpadu byl maloobchod a ostatní distribuce potravin (9 kg; 7 %); nicméně dopad omezení COVID-19 na tyto dva sektory jsou stále předmětem analýzy.

Eurostat současně odhaduje, že přibližně 10 % potravin, které jsou k dispozici spotřebitelům v EU (v maloobchodě, potravinářských službách a domácnostech), může být vyhozeno. Zároveň si více než 37 milionů lidí nemůže dovolit kvalitní jídlo každý druhý den.

Co se týče konkrétně naší země, tak Česká republika se podle Eurostatu pohybuje pod průměrem Evropské unie, když celkové množství potravinového odpadu na obyvatele je odhadováno na 91 kg, v případě odpadu vyprodukovaného přímo v domácnostech je to pak 69 kg na osobu, což se blíží průměru celé Evropské unie (70 kg).

Snaha odhalit množství potravinového odpadu byla také jedním z hlavních motivů projektu výzkumníků z Mendelovy Univerzity v Brně, kteří zkoumali, kolik potravin vyhazují lidé v brněnských domácnostech. Výsledkem bylo, že průměrný „Brňan“ vyhodil v roce 2019/2020 (před pandemií) 47,4 kg jídla ročně, v roce 2020/2021 (během pandemie) se množství snížilo na 33,3 kg vyhozeného jídla ročně, přičemž v obou měřeních respondenti subjektivně odhadovali, že vyhodí mnohem méně (12,27, resp. 15,43 kg/osoba/rok)⁵. Na práci na uvedeném projektu potom brněnští výzkumníci vedení doc. Ing. et Ing. Lea Kubíčkovou, Ph.D. navázali založením platformy Food waste Institute⁶, která si klade za cíl propojit různé zainteresované strany a umožnit jim společně pracovat na snižování plýtvání potravinami.

V této souvislosti je dobré připomenout, že nákup potravin zcela jistě není zanedbatelná položka v rozpočtu českých domácností. Podle Českého statistického úřadu byly v roce 2022 výdaje na potraviny (bez restaurací a alkoholických

¹ OSN. (2021). *Cíle udržitelného rozvoje* [online]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/sdg-12-zajistit-udrzelhou-spotrebu-a-vyrobu/>

² OSN. (2024). The Sustainable Development Goals Report 2024. New York. Dostupné z: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2024/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2024.pdf>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D1597&from=EN>

⁴ Eurostat. (2023). Food waste and food waste prevention – estimates. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Food_waste_and_food_waste_prevention_-_estimates#Amounts_of_food_waste_at_EU_level

⁵ Neplýtvěj potravinami. Mendelova Univerzita v Brně. https://neplytvejpotravinami.mendelu.cz/wp-content/uploads/2022/06/Metodika_Vystup-projektu_final.pdf

⁶ <https://fwinstitut.cz/o-nas/>

nápojů) 35 159 Kč ročně na jednoho člena domácnosti, tedy 19,4 % ze všech spotřebních výdajů⁷. Vedle výdajů na bydlení, vodu a energie, se tak jedná o druhou největší položku v rodinných rozpočtech.

Omezení plýtvání potravinami bývá v posledních letech také často dáváno do souvislosti se změnou klimatu, neboť produkce a přeprava potravin má obrovský dopad na životní prostředí. Potravinový odpad představuje přibližně 16 % celkových emisí skleníkových plynů z potravinového systému EU. Kdyby byl potravinový odpad členským státem, byl by pátým největším emitentem emisí skleníkových plynů. Plýtvání potravinami také zbytečně zatěžuje omezené přírodní zdroje, jako je využívání půdy a vody.⁸

Tématu plýtvání potravinami a analýze dat poukazujícím na závažnost celého problému se věnuje také Organizace pro zemědělství a výživu (FAO). Podle jejich odhadů tvoří potravinový odpad zhruba 30 % veškerého odpadu domácností⁹. Je důležité si zároveň uvědomit i samotné vymezení pojmu plýtvání potravinami a toho, co je do vyhození zahrnuto. Mezi vyhozené potraviny jsou započítávány nejen potraviny, které končí v koši spotřebitele, drtičkách odpadu atp. Spadají sem i ty potraviny, které jsou kompostovány, zkrmeny zvířatům (např. tvrdé pečivo) či jinak nezkonzumovány samotným spotřebitelem. Jak již bylo uvedeno, potraviny nejsou vyhazovány jen na úrovni jednotlivce a domácností, ale k plýtvání dochází i v dalších dimenzích celého řetězce produkce potravin, ačkoli právě spotřebitelé plýtvají nejvíce¹⁰.

Pro celkovou představu je vhodné doplnit, že plýtvání je součástí širšího tématu spotřeby a distribuce potravin obecně. Tím se odborníci zabývají již desítky let, zejména v souvislosti s nerovnou distribucí v přístupu k potravinám z globálního pohledu. Podle odhadů FAO počet podvyživených lidí na světě v posledních letech roste. Nejnovější údaje za rok 2022 odhadují, že hladem a podvýživou ve světě trpí mezi 691 až 783 miliony lidí, což je o 122 milionů více než před začátkem pandemie covid-19. Nicméně nárůst celosvětového hladu pozorovaný v posledních dvou letech se zastavil a v roce 2022 trpělo hladem asi o 3,8 milionu méně lidí než v roce 2021. Přesto není důvod k velkému optimismu, neboť ekonomické oživení z pandemie bylo narušeno rostoucími cenami potravin a energií, které dále umocnila válka na Ukrajině.¹¹

Problematikou plýtvání potravinami se odborníci začali systematicky zabývat až po roce 2000. Pokrytí tohoto tématu se v rámci České republiky prozatím drží spíše na úrovni dílčích studií zaměřených na určitou dimenzi tohoto problému, neboť neexistuje studie či výzkumný tým, který by se problémem zabýval komplexně. CVVM realizuje šetření postojů české veřejnosti v souvislosti s danou problematikou již od roku 2016, v rámci svého zapojení do výzkumného programu Strategie AV21 – Potraviny pro budoucnost¹², kde řeší téma „Plýtvání potravinami jako lokální a globální problém“. Konkrétně se ve svých výzkumech každoročně zaměřuje na obecné postoje k plýtvání potravinami, nákupní a spotřební chování dotázaných, a každý rok navíc řeší dílčí témata, jako např. názory na geneticky upravené plodiny, nákup bio či lokálních potravin, označování trvanlivosti potravin, povědomí o bezpečných dietě, problematiku obalů, kompostování či zahrádkaření.

⁷ ČSÚ. Spotřební výdaje domácností – 2022. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/spotrebni-vydaje-domacnosti-2022>

⁸ EU Food Loss and Waste Prevention Hub. Dostupné z: https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu-food-loss-waste-prevention-hub/about

⁹ FAO. 2011. *Global food losses and food waste – Extent, causes and prevention*. Rome. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/014/mb060e/mb060e.pdf>

¹⁰ Stenmarck, Å., Jensen, C., Quedstedt, T., & Moates, G. (2016): Estimates of European food waste levels. FUSIONS. Dostupné z: <https://www.eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>

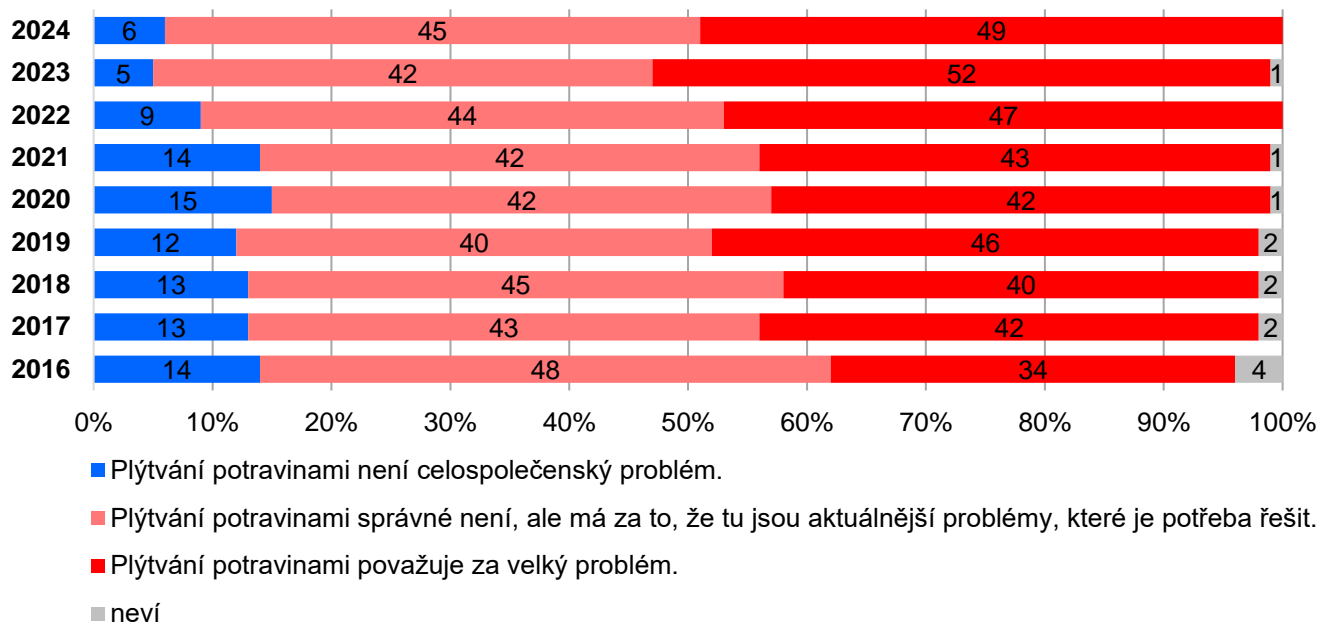
¹¹ FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. 2023. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2023. Urbanization, agrifood systems transformation and healthy diets across the rural–urban continuum*. Rome, FAO. Dostupné z: <https://www.fao.org/3/cc3017en/cc3017en.pdf>

¹² <https://www.potravinav21.cz/>

Plytvání potravinami v českých domácnostech

Ve výzkumu realizovaném v květnu 2024 respondenti nejprve vyjadřovali svůj postoj k problematice plytvání potravinami. Téměř polovina české veřejnosti (49 %) považuje plytvání potravinami za velký problém, podle dalších více než dvou pětín (45 %) plytvání potravinami správné není, ale jsou tu aktuálnější problémy, které je potřeba řešit, a pouze 6 % českých občanů nepovažuje plytvání potravinami za celospolečenský problém (více viz graf 1).

Graf 1: Hodnocení naléhavosti problematiky plytvání potravinami (v %) ¹³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, Potraviny.

V porovnání s minulým šetřením z léta 2023 nedošlo v postojích české veřejnosti k problematice plytvání potravinami k žádné statisticky významné změně. Z delšího časového srovnání je ale zřetelný trend rostoucího povědomí o závažnosti problému plytvání potravinami, který se ale v posledních 3 letech zastavil a povědomí o závažnosti uvedeného problému se pohybuje na podobné úrovni, když za velký problém jej označuje přibližně polovina českých občanů.

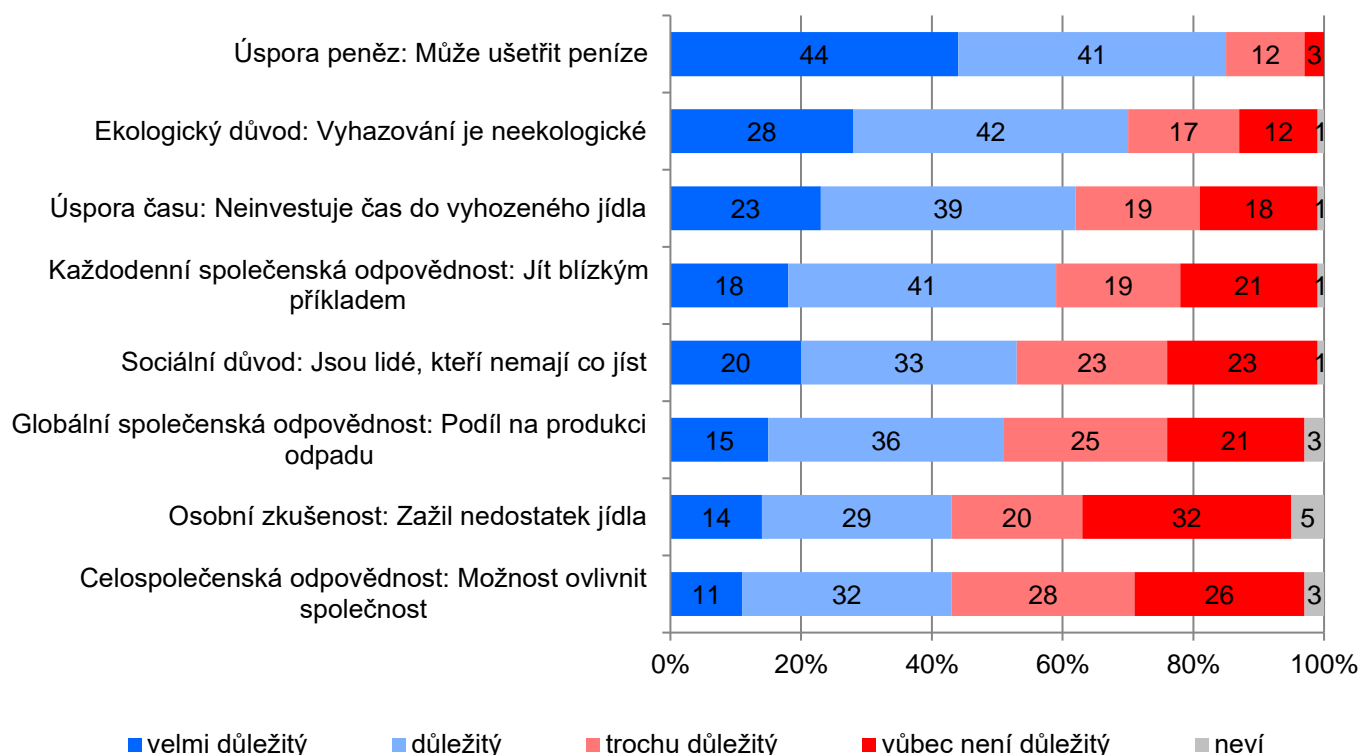
V názorech na závažnost plytvání se mírně liší muži a ženy, když ženy jej za problém považují častěji (54 % ho označuje za velký problém, muži 43 %). Z hlediska vzdělání je pak problematika plytvání potravinami za problém častěji označována lidmi se středním vzděláním s maturitou (53 %) nebo vysokoškolsky vzdělanými (55 %), než těmi bez maturitního vzdělání (42 %). Otázka plytvání potravinami je častěji vnímána jako velký problém lidmi staršími 65 let (55 %). Velké rozdíly existují také podle subjektivně vnímané životní úrovně vlastní domácnosti, když za velký problém plytvání potravinami označují spíše lidé s dobrou životní úrovní vlastní domácnosti (52 %), než ti, kteří ji popisují jako „ani dobrou, ani špatnou“ (46 %), a zejména než lidé vnímající ji jako špatnou (29 %).

Pokud jde o hodnocení již konkrétních důvodů, proč omezit plytvání potravinami (viz graf 2), zmiňují respondenti jako nejdůležitější finanční úsporu jejich domácnosti. Tento důvod je důležitý pro tři čtvrtiny (75 %) občanů. Sedm z deseti (70 %) lidí vidí v omezení plytvání přínos pro životní prostředí. Více než tři pětiny (62 %) dotázaných považují za podstatnou úsporu času, který by bývali strávili přípravou či nákupem jídla, jen o málo menší podíl oslovených za důležitou označují etikou a sociální stránku tohoto problému, neboť vidí ve změně svého chování možnost ovlivnit chování svých blízkých a jít jim příkladem (59 %). Nadpoloviční většina českých občanů jako důležitý důvod, proč omezit plytvání potravinami, označuje sociální důvod, tedy vědomí, že jsou na světě hladovějící lidé (53 %) a pocit odpovědnosti za podíl na produkci odpadu obecně (51 %). Další důvody již byly relevantní jen pro necelou polovinu

¹³ Znění otázky: „Uvedte, prosím, který z těchto názorů je Vám nejbližší: Plytvání potravinami není společenský problém. Plytvání potravinami správné není, ale máte za to, že tu jsou aktuálnější problémy, které je potřeba řešit. Plytvání potravinami považujete za velký problém.“

veřejnosti. Konkrétně shodně o málo více než dvě pětiny uvedly jako důvod pro omezení plýtvání potravinami vlastní zkušenost s nedostatkem jídla (43 %) a možnost změnit společnost svým vlastním chováním (43 %).

Graf 2: Důležitost důvodů pro omezení plýtvání potravinami (v %)¹⁴

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 1 075 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Všechny sledované důvody pro omezení plýtvání potravinami se jako „velmi důležité“ častěji jeví ženám, muži naopak častěji u všech důvodů uváděli, že pro ně „vůbec nejsou důležité“. Z hlediska věku se významné rozdíly neobjevily, pouze s rostoucím věkem mírně narůstá důležitost toho, že je lidem líto času, který strávili nákupem a přípravou jídla, a také toho, že chtějí jít příkladem svým blízkým. Rozdíly podle vzdělání se projevily pouze u důvodu společenské odpovědnosti, když lidé s vysokoškolským vzděláním častěji uváděli, že svým chováním chtějí jít příkladem ostatním a že svým příkladem mohou změnit společnost.

Výraznější roli pak hraje deklarovaná životní úroveň domácnosti, s jejím zhoršováním roste důležitost úspory peněz a naopak klesá význam ekologických důvodů souvisejících s dopadem vyhadzování jídla na životní prostředí, pocitem viny za produkci odpadu obecně, celospolečenskou odpovědností, tedy možnost svým chováním přispět ke změně společnosti a sociálního důvodu znamenajícího vědomí, že jiní lidé nemají co jíst. Obecně pak všechny důvody za důležitější označili dotázaní, kteří současně považují plýtvání jídlem za velký problém.

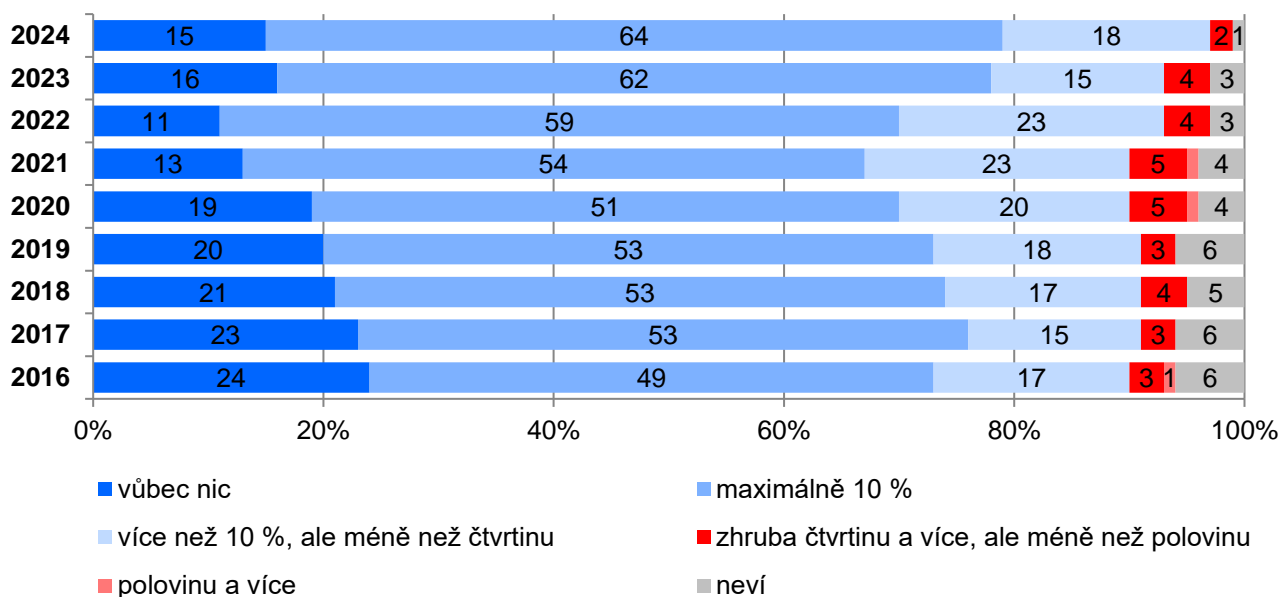
Množství vyhadzovaných potravin

V následující části dotazníku jsme dotázané požádali o odhad množství vyhozených potravin v jejich domácnosti (viz graf 3). Do tohoto množství měli respondenti započítat i takové potraviny, které dali na kompost nebo zvířatům, tedy všechny nezkonsumované potraviny. Téměř dvě třetiny (64 %) občanů deklarují, že celkové množství potravin vyhozených jejich domácnostmi nepřesahuje 10 %. Necelá pětina (18 %) dotázaných se pak přiklání k variantě, že jejich domácnost vyhodí více než 10 %, ale méně než čtvrtinu potravin. Pouze 2 % dotázaných přiznala vyhadzování více

¹⁴ Znění otázky: „Lidé uvádějí různé důvody, které je vedou k tomu, aby nevyhadzovali potraviny. Budu Vám číst některé z nich, a Vy prosím vždy uveďte, jak je pro Vás takový důvod důležitý, nebo nedůležitý. a) Myslíte na to, že můžete ušetřit peníze. b) Myslíte na to, že vyhadzování potravin je neekologické. c) Myslíte na lidi, kteří nemají co jíst. d) Je Vám líto času stráveného nakupováním nebo přípravou jídla, které se nesní. e) Cítíte viny za produkci odpadu obecně. f) Myslíte na to, že tím, co děláte, můžete sám změnit společnost. g) Chcete jít svým blízkým příkladem. h) Sám jste zažil, když jste neměl dostatek jídla.“ Varianty odpovědí: velmi důležitý, důležitý, trochu důležitý, vůbec není důležitý.

než čtvrtiny, ale méně než poloviny potravin. Naopak 15 % veřejnosti tvrdí, že jejich domácnost nevyhazuje žádné potraviny. Zbývající 1 % dotázaných nedokázalo na tuto otázku odpovědět a zvolilo variantu „nevím“.

Graf 3: Deklarované množství vyhozených potravin v domácnosti (v %) ¹⁵

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, Potraviny.

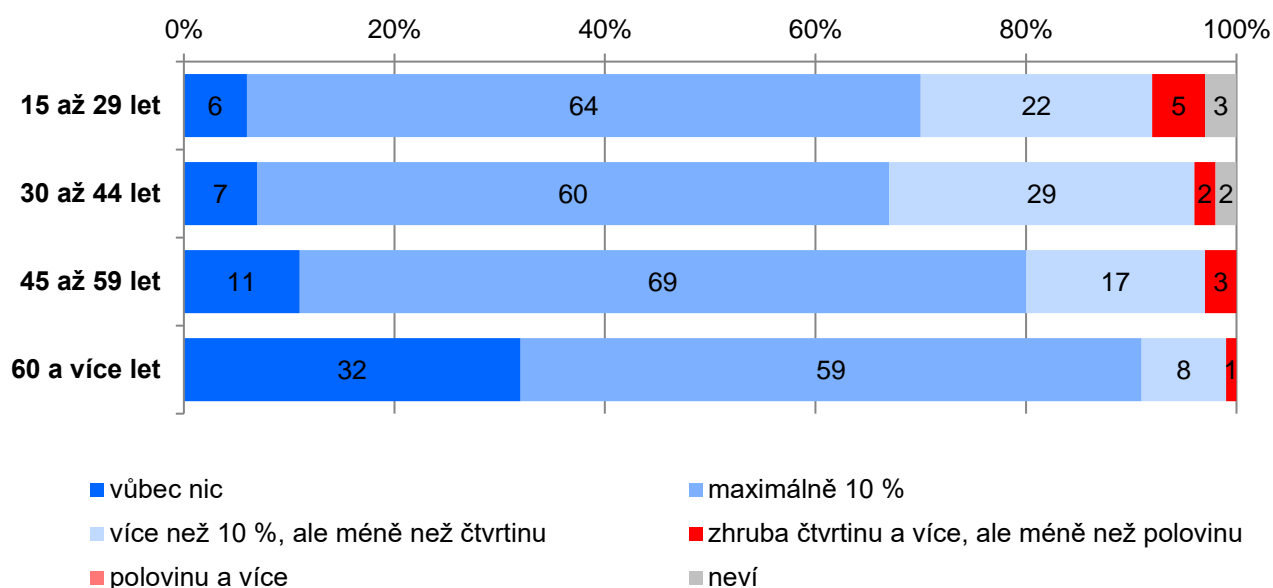
Pokud se podíváme na časový vývoj od roku 2016, vidíme mezi roky 2016 a 2022 postupný pokles podílu domácností, které dle svého tvrzení nevyhazují žádné potraviny, a naopak nárůst podílu těch, které přiznávají vyhození maximálně desetiny potravin. V roce 2023 ale došlo k obratu, když mírně vzrostl podíl domácností, které dle vlastních slov nevyhazují žádné potraviny, a naopak poklesl podíl těch, jejichž množství vyhozených potravin se pohybuje mezi jednou desetinou a jednou čtvrtinou. Aktuální výzkum tuto změnu potvrdil a jeho výsledky jsou s loňským výzkumem statisticky srovnatelné. Současně je zde dosud nevyšší podíl respondentů, kteří dle svých slov vyhodí necelou desetinu potravin. Tento podíl od roku 2016 do současnosti vzrostl o 15 procentních bodů, a to především na úkor těch, kteří podle svého vyjádření nevyhazují žádné potraviny (pokles o 9 procentních bodů). Podíl domácností, které svůj podíl vyhozených potravin odhadují na více než čtvrtinu, je dlouhodobě nízký a stabilně se pohybuje na úrovni přibližně dvaceti domácností.

Detailnější analýza ukázala, že deklarované množství vyhozených potravin poměrně výrazně souvisí s věkem (viz graf 4), když s jeho růstem toto množství klesá. Konkrétně ve dvou mladších věkových kategoriích 15 až 29 let a 30 až 44 let jen o málo více než dvacetina respondentů (6, respektive 7 %) uváděla, že nic nevyhodí, mezi lidmi nad 65 let věku to ale byla téměř třetina (32 %).

Nižší množství vyhozených potravin rovněž uváděly domácnosti, které deklarují špatnou životní úroveň, když „vůbec nic“ podle jejich slov vyhodí přibližně čtvrtina z nich (24 %) mezi domácnostmi deklarujícími dobrou životní úroveň to bylo 15 %, stejně jako mezi lidmi, kteří životní úroveň své domácnosti popisují jako „ani dobrou, ani špatnou“. Podobně jen 10 % domácností lidí s vysokoškolským vzděláním podle jejich výpovědí netvoří žádný potravinový odpad, mezi lidmi se středním vzděláním s maturitou je to 15 % a v domácnostech lidí se středním vzděláním bez maturity, vyučenými nebo se základním vzděláním zvolilo stejnou odpověď 18 %.

¹⁵ Znění otázky: „Kolik procent potravin v domácnosti nesníte, ale vyhodíte do koše, dáte zvířatům nebo na kompost? Zkuste se prosím zamyslet a odhadněte v procentech podíl vyhozených potravin za celou domácnost. Varianty odpovědí: Vůbec nic, maximálně 10 %, více než 10 %, ale méně než čtvrtinu, zhruba čtvrtinu a více, ale méně než polovinu, polovinu a více.“

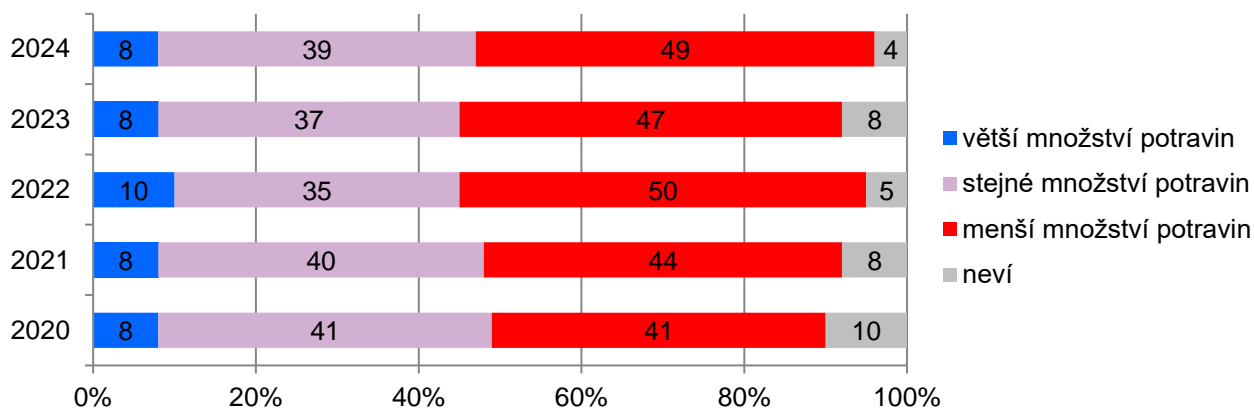
Graf 4: Deklarované množství vyhozených potravin v domácnosti podle věku (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 1 075 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Následně jsme se těch, kteří vyhodí alespoň malé množství potravin, ptali, jak si myslí, že jsou na tom s vyhazováním potravin ve srovnání se stejně velkými domácnostmi (viz graf 5).

Graf 5: Vyhazování potravin ve srovnání se stejně velkými domácnostmi (v %, pouze ti, kteří vyhazují alespoň nějaké množství potravin)¹⁶

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 911 respondentů starších 15 let, kteří uvedli, že vyhodí alespoň malé množství potravin, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Téměř polovina (49 %) dotázaných se domnívá, že jejich domácnost vyhodí menší množství potravin než jiné stejně velké domácnosti, téměř dvě pětiny (39 %) dotázaných odhadují, že vyhodí stejné množství potravin jako jiné stejně velké domácnosti a necelá desetina (8 %) připouští, že jejich domácnost vyhazuje ve srovnání se stejně velkými domácnostmi větší množství potravin. Zbývající 4 % dotázaných v této otázce „neví“.

Jak ukazuje časové srovnání v grafu 5, ve výzkumech dlouhodobě převládá podíl lidí, kteří tvrdí, že jejich domácnost vyhazuje méně potravin než ostatní domácnosti. Z tohoto údaje i z údajů z dalších výzkumů na toto téma je zřejmé, že lidé mají tendenci podceňovat množství potravinového odpadu, které jejich domácnost produkuje.

¹⁶ Znění otázky: „Myslíte si, že ve srovnání se stejně velkými domácnostmi, jako je ta Vaše, se u Vás vyhodí: větší množství potravin, stejné množství potravin, menší množství potravin.“

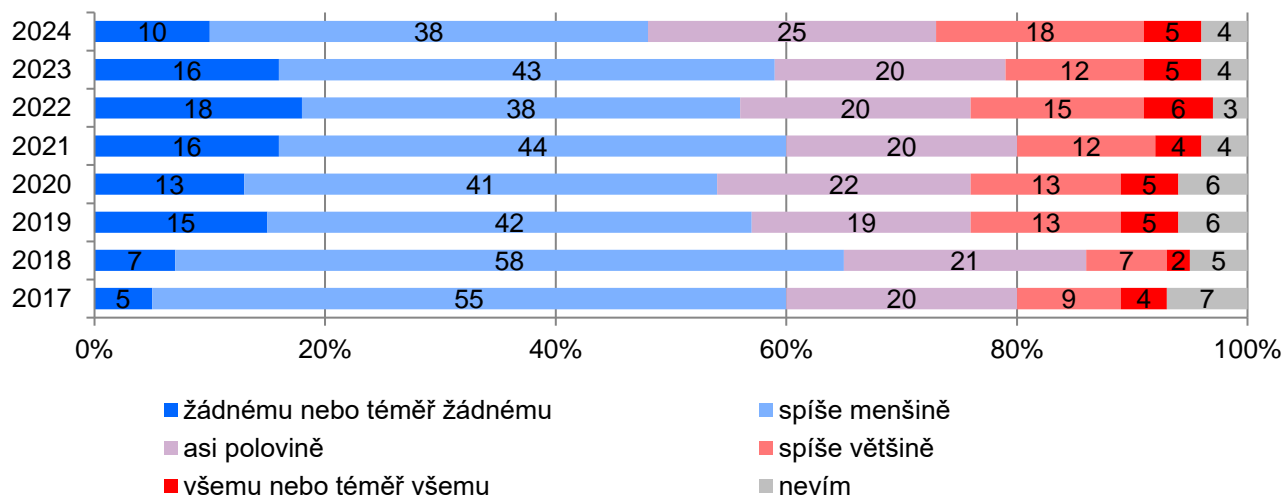
Analýza rozdílů podle základních sociodemografických a dalších charakteristik ukázala, že muži mají častěji za to, že jejich domácnost vyhodí zhruba stejné množství potravin jako jiné stejně velké (tuto odpověď zvolilo 44 % mužů a 33 % žen), ženy naopak častěji uváděly, že jejich domácnost vyhadzuje menší množství potravin (54 % ženy, 45 % muži). Odpověď, že jejich domácnost vyhodí zhruba stejné množství potravin jako jiné stejně velké domácnosti, uvádí častěji lidé ve věku 30 až 44 let (55 %), naopak to, že vyhodí menší množství potravin než ostatní stejně velké domácnosti, výrazně častěji tvrdili lidé starší 60 let (65 %). Rozdíly podle vzdělání nebo životní úrovně v této otázce nebyly statisticky průkazné.

Dále jsme u respondentů, kteří deklarovali, že vyhadzují alespoň malé množství potravin, zjišťovali, zda by se podle jejich názoru dalo vyhození potravin v některých případech vyhnout a jak velké podle nich je množství takových potravin (viz graf 6).

Necelé než dvě pětiny (38 %) lidí věří, že by se dalo vyhnout vyhození „spíše menšiny“ z vyplývaných potravin, další desetina (10 %) pak tvrdí, že se nedá vyhnout žádnému nebo téměř žádnému množství z vyhozených potravin a že nemohou svůj potravinový odpad eliminovat. Že by se dalo vyhnout asi polovině produkovaného potravinového odpadu, se domnívá čtvrtina (25 %) veřejnosti, necelá pětina (18 %) pak připouští, že je v jejich silách vyhnout se většině produkovaného odpadu a 5 % uvedlo, že by se mohlo vyhnout všemu nebo téměř všemu potravinovému odpadu, který jejich domácnost produkuje. Zbývajících 4 % oslovených zvolila možnost „nevím“.

Z časového srovnání vyplývá, že mezi lety 2017 až 2023 čeští občané dlouhodobě deklarovali, že by se mohli vyhnout pouze menšině vyhozených potravin, případně ničemu z toho, co vyhodí. V aktuálním výzkumu se vyrovnaly podíly těch, kteří se mohou vyhnout jen menšině nebo žádnému vyhozenému odpadu (48 %) a těch, kteří se dle svých slov mohou vyhnout polovině nebo i větší části vyhozeného odpadu (48 %). Konkrétně poklesl podíl lidí, kteří tvrdí, že se nedá vyhnout žádnému nebo téměř žádnému množství vyhozených potravin (pokles o 6 procentních bodů) a spíše menšině (pokles o 5 procentních bodů), a naopak vzrostl podíl těch, kteří by se mohli vyhnout vyhození asi poloviny potravin (nárůst o 5 procentních bodů), i těch, kteří se mohou vyhnout většině vyhadzovaných potravin (nárůst o 6 procentních bodů). Teprve další výzkumy ukážou, zda jde o začátek nového trendu, nebo jednorázový výkyv.

Graf 6: Jak velkému množství by se dalo vyhnout (v %, pouze ti, kteří vyhadzují alespoň nějaké množství potravin)¹⁷

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 911 respondentů starších 15 let, kteří uvedli, že vyhodí alespoň malé množství potravin, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

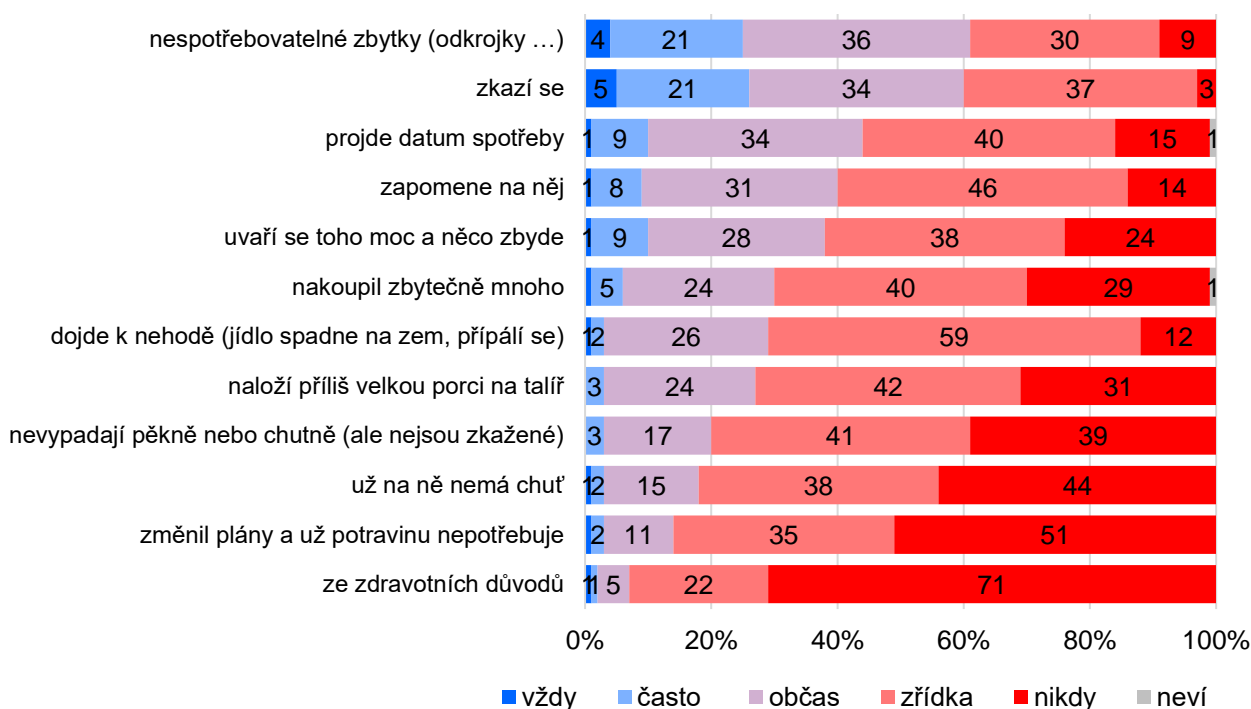
Přesvědčení, že se nedá vyhnout prakticky žádnému množství vyhadzovaných potravin, postupně roste s věkem a nejčastěji objevovalo u lidí starších 65 let (16 %) a dále u těch dotázaných, kteří dle svých slov vyhodí maximálně 10 % potravin. Naopak názor, že by se plýtvání potravinami v jejich domácnosti dalo zabránit, a že se tedy všemu nebo

¹⁷ Znění otázky: „Jak velkému množství takto vyhozených potravin by se dalo podle Vás vyhnout? Žádnému nebo téměř žádnému; spíše menšině; asi polovině; spíše většině; všemu nebo téměř všemu.“

téměř všemu či aspoň většině vyhození potravin dá předejít, častěji vyjadřovali respondenti, kteří plýtvání potravinami označují za velký problém. Polovinu nebo i většinu vyhozených potravin by dle svých slov mohli eliminovat především lidé, kteří současně připustili, že vyhazují více než 10 % všech potravin.

Ve výzkumu jsme se dále zajímali o to, jaké důvody vedou české občany k tomu, že potravinami plýtvají, tedy jaké jsou nejčastější příčiny vyhození potravin. Mezi nejčastější důvody nespoteřování potravin uváděné těmi, kteří nějaké potraviny vyhazují, patří přebytky v podobě odkrojků, zkažení potraviny a projití jejího data spotřeby. Poměrně časté jsou i důvody spojené s nadměrným množstvím potravin (zapomene se na ně, uvaří se příliš mnoho, nakoupí se zbytečně mnoho, naloží se na talíř příliš velká porce) případně že během přípravy jídla dojde k nehodě. Mezi méně často uváděnými důvody se dále objevuje to, že potraviny už nevypadají pěkně nebo chutně, že na potravinu už člověk nemá chuť, změnil plány a už je nepotřebuje nebo že je nemůže zkonzumovat ze zdravotních důvodů (podrobně viz graf 7).

Graf 7: Důvody vedoucí k nespoteřování potravin v domácnostech (v %, pouze ti, kteří vyhazují alespoň nějaké množství potravin)¹⁸

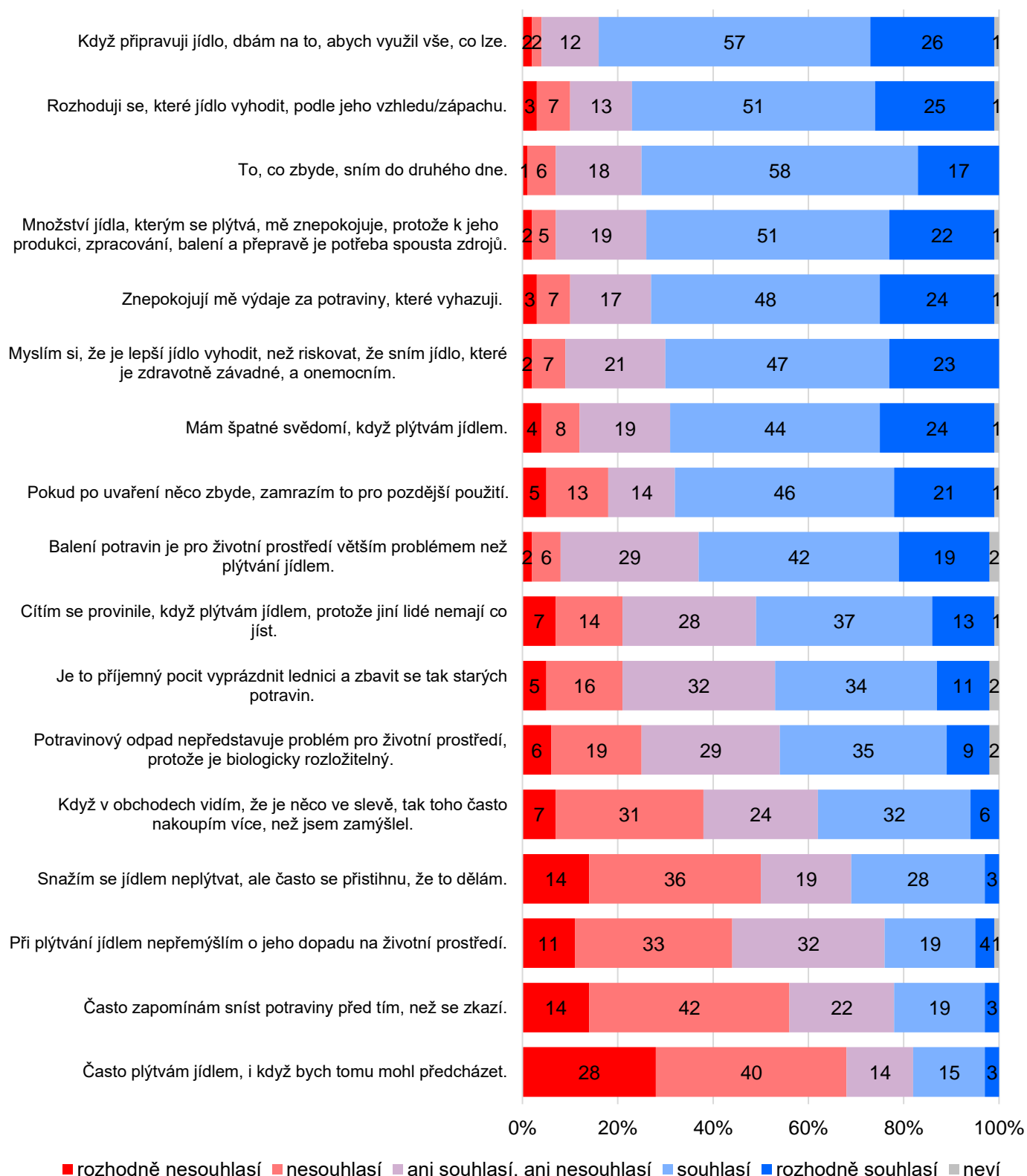
Pozn.: Položky seřazeny sestupně podle součtu odpovědí „vždy“, „často“ a „občas“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 911 respondentů starších 15 let, kteří uvedli, že vyhodí alespoň malé množství potravin, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

V rámci zjišťování postojů české veřejnosti k potravinovému odpadu bylo respondentům dále předloženo 17 výroků vztahujících se k různým dimenzím potravinového odpadu, u kterých měli na pětibodové škále rozhodnout, do jaké míry s nimi souhlasí či nesouhlasí. Výroky byly kategorizovány do následujících pěti dimenzí: etická, environmentální, nákupní chování, příprava jídla a vliv data spotřeby, přičemž v rámci výzkumu byly respondentům předloženy pouze samotné výroky a jejich pořadí bylo náhodné. Výsledky zobrazuje graf 8 a tabulka 1.

¹⁸ Znění otázky: „K tomu, že vyhodíte nějaké potraviny, může vést celá řada důvodů. Předložím Vám postupně některé z nich a Vy mi prosím řekněte, jak je to u Vás doma. a) Zkaží se, b) nevypadají pěkně nebo chutně (ale nejsou zkažené), c) projde datum spotřeby, d) uvaří se toho moc a něco zbyde, e) ze zdravotních důvodů (alergie apod.), f) už na ně nemáte chuť, g), dojde k nehodě (jídlo spadne na zem, připálí se apod.), h) zapomenete na něj, i) nakoupili jste jej zbytečně mnoho (příliš velké balení, nakoupíte něco, co už doma máte), j) změnili jste plány a už potravinu nepotřebujete, k) nespoteřovatelné zbytky (odkrojky), l) nandáte si příliš velkou porci na talíř.“ Varianty odpovědí: nikdy, zřídka, občas, často, vždy.

Graf 8: Souhlas/nesouhlas s výroky (%)

Pozn.: Položky v tabulce jsou seřazeny sestupně podle podílu souhlasu (součet odpovědí „souhlasí“ a „rozhodně souhlasí“).

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 1 075 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Před interpretací výsledků je vhodné upozornit, že vzhledem ke znění jednotlivých výroků vždy neplatí, že souhlas s daným výrokem znamená pozitivější postoj k potravinovému odpadu, respektive jeho dané dimenzi. V některých

případech je tomu přesně naopak a někdy nelze jasně rozhodnout, zda u daného výroku je „správný“ souhlas či nesouhlas.

Jak můžeme vidět z výsledků zobrazených v grafu 8, ke všem výroky zastávají respondenti jednoznačný názor (souhlas či nesouhlas), neboť neutrální variantu („ani souhlas, ani nesouhlas“) vždy vybral relativně malý podíl dotázaných (pohybující se od 12 do 32 % u jednotlivých výroky) a nikdy nepředstavoval dominantní názor. Pouze naprostá menšina respondentů nemá na dané výroky žádný názor a volí odpověď „nevím“ (nejvýše 2 %).

Nejvíce respondentů, konkrétně více než čtyři pětiny (83 %), souhlasí s výroky „když připravuji jídlo, dbám na to, abych využil vše, co lze“. Přibližně tři čtvrtiny dotázaných uvedly, že při rozhodování o tom, zda jídlo vyhodí, se řídí podle jeho vzhledu či zápachu (76 %), souhlasí s tím, že zbytky sní do druhého dne (75 %), vyjádřily souhlas s tvrzením, že množství jídla, kterým se plýtvá, je znepokojuje, protože k jeho produkci, zpracování, balení a přepravě je potřeba spousta zdrojů (73 %) a že je rovněž znepokojují výdaje za potraviny, které se vyhodí (72 %).

Více než dvě třetiny veřejnosti pak uvádí, že je podle nich je lepší jídlo vyhodit, než riskovat, že sní jídlo, které je zdravotně závadné a ze kterého mohou onemocnět (70 %), ale současně mají špatné svědomí, když plýtvají jídlem (68 %) a snaží se předcházet plýtvání tím, že co po uvaření zbyde, zamrazí pro pozdější použití (67 %). Tři pětiny občanů se pak domnívají, že balení potravin je pro životní prostředí větším problémem než plýtvání jídlem (61 %). Přesně polovina oslovených uvedla, že se se cítí se provinile, když plýtvá jídlem, protože jiní lidé nemají co jíst (50 %).

V případě dalších výroky již souhlas vyjádřila necelá polovina respondentů, i když stále převažuje nad nesouhlasem. Konkrétně více než dvě pětiny lidí uvádí, že je příjemný pocit vyprázdnit lednici a zbavit se starých potravin (45 %), podobný podíl dále věří, že potravinový odpad nepředstavuje problém pro životní prostředí, protože je biologicky rozložitelný (44 %). Na dvě stejně velké poloviny pak rozdělilo českou veřejnost tvrzení „když v obchodech vidím, že je něco ve slevě, tak toho často nakoupím více, než jsem zamýšlel“, se kterým shodně souhlasilo i nesouhlasilo 38 % oslovených.

U zbývajících čtyř výroky převažovaly nesouhlasné odpovědi, které však lze označit za „správné“ či „žádoucí“ vzhledem k problematice potravinového odpadu. Konkrétně necelá třetina souhlasí a polovina nesouhlasí s výroky „snažím se jídlem neplýtvat, ale často se přistihnu, že to dělám“ (31 % souhlas, 50 % nesouhlas). Již pouze necelá čtvrtina občanů souhlasila s tím, že při plýtvání jídlem nepřemýšlím o jeho dopadu na životní prostředí (23 % souhlas, 44 % nesouhlas) a přiznává, že často zapomíná sníst potraviny ještě před tím, než se zkazí (22 % souhlas, 56 % nesouhlas). Jednoznačně nejvíce respondentů (68 %) nesouhlasí s tím, že „často plýtvám jídlem, i když bych tomu mohl předcházet“, souhlasilo s tím 18 % dotázaných.

Tabulka 1 zobrazuje dimenze potravinového odpadu a k nim náležející výroky včetně průměrné hodnoty jejich odpovědí. Z výsledků (graf 8 a tabulka 1) můžeme obecně konstatovat, že žádnou z dimenzí potravinového odpadu nelze označit jako nejdůležitější pro české respondenty, jelikož rozložení odpovědí jakožto i průměrné hodnoty jsou z hlediska pořadí rozloženy rovnoměrně. Průměrné hodnoty mezi všemi výroky se pohybují od 2,30 do 4,10, což z hlediska kategorií na odpovědní škále znamená odpovědi „nesouhlasí“ (2), „ani souhlasí, ani nesouhlasí“ (3) a „souhlasí“ (4). Nejnižší průměrná hodnota (2,24) znamenající silnější nesouhlas byla zaznamenána u položky z etické dimenze „často plýtvám jídlem, i když bych tomu mohl předcházet“, nicméně nesouhlas s touto položkou je co se týká pozitivnějších postojů k potravinovému odpadu žádoucí. Naopak nejvyšší průměrnou hodnotu (4,04) má výrok „když připravuji jídlo, dbám na to, abych využil vše, co lze“, což odpovídá kategorii 4 na škále odpovědí (bod znamenající „souhlasím“), kterou zvolila nadpoloviční většina (57 %) dotázaných.

Tabulka 1: Postoje české veřejnosti k potravinovému odpadu dle dimenzí (průměr)

Dimenze	Výrok	Průměr (1 – 5)
Etická	Mám špatné svědomí, když plýtvám jídlem.	3,76
	Cítím se provinile, když plýtvám jídlem, protože jiní lidé nemají co jíst.	3,37
	Snažím se jídlem neplýtvat, ale často se přistihnu, že to dělám.	2,72
	Často plýtvám jídlem, i když bych tomu mohl předcházet.	2,24
Environmentální	Při plýtvání jídlem nepřemýšlím o jeho dopadu na životní prostředí.	2,72
	Potravinový odpad nepředstavuje problém pro životní prostředí, protože je biologicky rozložitelný.	3,22
	Balení potravin je pro životní prostředí větším problémem než plýtvání jídlem.	3,72
	Množství jídla, kterým se plýtvá, mě znepokojuje, protože k jeho produkci, zpracování, balení a přepravě je potřeba spousta zdrojů.	3,86
Nákupní chování	Když v obchodech vidím, že je něco ve slevě, tak toho často nakoupím více, než jsem zamýšlel.	2,98
	Znepokojují mě výdaje za potraviny, které vyhazuji.	3,83
Příprava jídla	Když připravuji jídlo, dbám na to, abych využil vše, co lze.	4,04
	Pokud po uvaření něco zbyde, zamrazím to pro pozdější použití.	3,65
	To, co zbyde, sním do druhého dne.	3,86
Vliv data spotřeby	Rozhoduji se, které jídlo vyhodit, podle jeho vzhledu/zápachu.	3,89
	Myslím si, že je lepší jídlo vyhodit, než riskovat, že sním jídlo, které je zdravotně závadné, a onemocním.	3,82
	Často zapomínám sníst potraviny před tím, než se zkazí.	2,53
	Je to příjemný pocit vyprázdnit lednici a zbavit se tak starých potravin.	3,30

Pozn.: Průměr na pětibodové škále od 1 „rozhodně nesouhlasím“ do 5 „rozhodně souhlasím“. Vyšší hodnota znamená silnější souhlas.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 1 075 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Faktorová analýza ovšem odhalila mezi dotazovanými položkami dosti odlišnou strukturu, než zobrazuje tabulka 1.¹⁹

Tabulka 3: Faktory - výroky ohledně potravinového odpadu

<p>Faktor 1 „přiznávám se k plýtvání“ – častěji se objevoval souhlas s výroky „Snažím se jídlem neplýtvat, ale často se přistihnu, že to dělám.“ „Často plýtvám jídlem, i když bych tomu mohl předcházet.“ „Často zapomínám sníst potraviny před tím, než se zkazí.“</p>
<p>Faktor 2 „cítím vinu za plýtvání“ - častěji se objevoval souhlas s výroky „Cítím se provinile, když plýtvám jídlem, protože jiní lidé nemají co jíst.“ „Mám špatné svědomí, když plýtvám jídlem.“ „Množství jídla, kterým se plýtvá, mě znepokojuje, protože k jeho produkci, zpracování, balení a přepravě je potřeba spousta zdrojů.“ a nesouhlas s výroky „Potravinový odpad nepředstavuje problém pro životní prostředí, protože je biologicky rozložitelný.“ „Při plýtvání jídlem nepřemýšlím o jeho dopadu na životní prostředí.“</p>
<p>Faktory 3 „snažím se plýtvání předcházet“ - častěji se objevoval souhlas s výroky „To, co zbyde, sním do druhého dne.“ „Když připravuji jídlo, dbám na to, abych využil vše, co lze.“ „Pokud po uvaření něco zbyde, zamrazím to pro pozdější použití.“ „Balení potravin je pro životní prostředí větším problémem než plýtvání jídlem.“ „Množství jídla, kterým se plýtvá, mě znepokojuje, protože k jeho produkci, zpracování, balení a přepravě je potřeba spousta zdrojů.“</p>

¹⁹ Rotované řešení, metoda Varimax, 5 faktorů vysvětluje téměř 53 % celková variance.

Faktory 4 „důležité jsou pro mě náklady na potraviny“ - častěji se objevoval souhlas s výroky „Když v obchodech vidím, že je něco ve slevě, tak toho často nakoupím více, než jsem zamýšlel.“ „Znepokojují mě výdaje za potraviny, které vyhazují.“ „Rozhoduji se, které jídlo vyhodit, podle jeho vzhledu/zápachu.“

Faktor 5 „pro plýtvání mám důvody“ - častěji se objevoval souhlas s výroky „Myslím si, že je lepší jídlo vyhodit, než riskovat, že sním jídlo, které je zdravotně závadné, a onemocním.“ „Je to příjemný pocit vyprázdnit lednici a zbavit se tak starých potravin.“ „Rozhoduji se, které jídlo vyhodit, podle jeho vzhledu/zápachu.“

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 1 075 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Detailnější analýza všech výroků z pohledu sociodemografických charakteristik ukázala na některé zajímavé rozdíly. Z hlediska pohlaví příliš výrazné rozdíly nejsou, ženy se ale o něco častěji snaží plýtvání předcházet (např. zamrazují zbytky jídla na později), a častěji pociťují za plýtvání potravinami vinu. V případě věku lze sledovat určitý generační rozkol, a to zejména u položek z dimenze nákupní chování a příprava jídla. Tento rozdíl se týká především odlišných postojů a chování u lidí starších 60 let. Konkrétně lidé starší 60 let se častěji cítili znepokojeni množstvím vyplývaného jídla a současně častěji uváděli, že sami potravinami neplýtvají, když nesouhlasili s výroky, že častému plýtvání potravinami by mohli přecházet, že zapomínají sníst potraviny před jejich zkažením nebo že se snaží neplýtvat, ale přesto to dělají. Starší lidé rovněž častěji plýtvání předchází správným nakládáním se zbytky (zbytky zamrazují nebo sní do druhého dne) a při přípravě jídla využívají vše, co lze. Co se týče nákupního chování, tak lidé nad 60 let ve výzkumu častěji uváděli, že se jim nestává, že by ve slevě nakoupili více, než zamýšleli.

Kde se plýtvá a kdo nejvíce usiluje o omezení plýtvání potravinami v ČR?

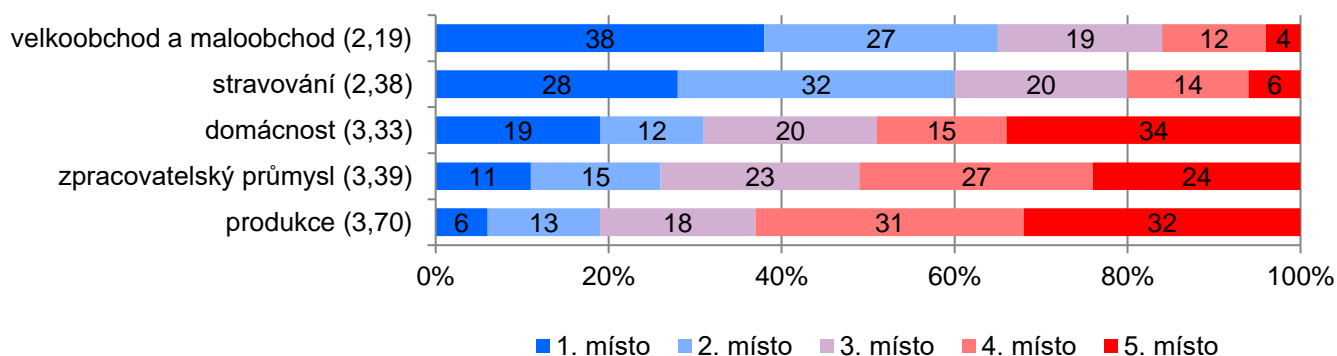
Vyhazování potravin se však netýká pouze domácností a jedinců, ačkoliv se jedná o zdánlivě nejviditelnější složku. K plýtvání dochází ve všech dimenzích celého řetězce produkce potravin – od zemědělské výroby po konečnou spotřebu v domácnostech. Podle údajů z Eurostatu z roku 2021²⁰ dochází k největšímu plýtvání právě na úrovni domácností (uvádí se, že jde o více než 54 % z celkového objemu vyhozených potravin), více než pětinu (22 %) z celkového objemu vyhozených potravin vyprodukuje zpracovatelský průmysl. Na každou z dalších oblastí již připadá méně než desetina vyplývaných potravin, konkrétně v případě stravování je to asi 9 %, plýtvání, které je součástí samotné produkce, tvoří zhruba 8 %, zbývajících 7 % připadá na velkoobchod a maloobchod.

Respondentům jsme položili otázku²¹, ve které měli těchto pět dimenzí celého řetězce produkce potravin seřadit podle toho, jak se, podle jejich názoru, podílejí na celkovém množství vyhozených potravin. Výsledky zobrazuje následující graf 9.

²⁰ Eurostat. (2023). Food waste and food waste prevention – estimates. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Food_waste_and_food_waste_prevention_-_estimates#Amounts_of_food_waste_at_EU_level

²¹ Znění otázky: „Seřadte následující možnosti od 1 do 5 podle toho, jak se podle Vás, podílejí na celkovém množství vyhozených potravin? (1 znamená nejvíce, 5 znamená nejméně, ŽÁDNÁ ČÍSLICE SE V POŘADÍ NESMÍ OPAKOVAT)“. Možnosti: domácnosti, produkce (např. zemědělci), stravovací služby (restaurace apod.), velkoobchod a maloobchod, zpracovatelský průmysl.

Graf 9: Pořadí dimenzí řetězce produkce potravin dle podílu na celkovém množství vyhozených potravin (%)

Pozn.: Položky jsou řazeny podle průměrného hodnocení (v závorkách) od nejnižší průměrné hodnoty po nejvyšší. Údaje v grafu představují rozložení odpovědí při vyloučení odpovědí „nevím“ tvořících 2 % v celém souboru.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 1 075 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Pokud budeme vycházet z údajů Eurostatu, podle nichž k největšímu plýtvání dochází na úrovni domácností a nejméně naopak ve velkoobchodě a maloobchodě, a porovnáme je s názory respondentů, docházíme k zajímavým výsledkům. Více než třetina (36 %) dotázaných označila domácnosti jako ty, kdo plýtvají potravinami nejméně, a naopak téměř dvě pětiny (38 %) dotázaných uvedly, že k největšímu plýtvání dochází v oblasti velkoobchodu a maloobchodu, ve kterém se dle Eurostatu plýtvá nejméně. Na pomyslné druhé místo mezi největší „plýtváče“ zařadili dotázaní stravování. Druhé místo v pořadí největších „plýtváčů“ ale dle Eurostatu připadá na zpracovatelský průmysl, který čeští respondenti zařadili na čtvrté místo. Závěrem tak můžeme konstatovat, že názory české veřejnosti se s danými odhady EU v pořadí „plýtváčů“ výrazně rozcházejí. Respondenti ve výzkumu měli tendenci podceňovat roli samotných domácností při plýtvání potravinami a hledat viníky spíše na straně maloobchodu a velkoobchodu a stravování.

Respondentů jsme se také zeptali, kdo podle jejich názoru nejvíce usiluje o snižování plýtvání potravinami v ČR.²² Jednalo se o otevřenou otázku, na kterou respondenti odpovídali svými vlastními slovy a měli možnost uvést až tři odpovědi. Celkem jsme dostali 1 203 odpovědí. Jelikož se často vyskytovaly odpovědi, které vystihují stejnou podstatu, vytvořili jsme několik kategorií, do kterých jsme konkrétní odpovědi zařadili.

Jak je zřejmé z tabulky 4, povědomí o tom, kdo v České republice usiluje o snížení plýtvání potravinami, není velké, když nadpoloviční většina oslovených nedokázala uvést žádnou konkrétní odpověď a zvolila možnost „nevím“ (56 m%). Dle názorů české veřejnosti o snižování plýtvání potravinami v ČR nejvíce usilují samotní lidé a domácnosti a různé nevládní, neziskové či ekologické organizace a aktivisté. Respondenti také relativně často uváděli státní sektor (vláda, ministerstva, státní správa), obchody, obchodní řetězce a prodejce potravin obecně, Potravinové banky, zemědělce, stravovací zařízení a zpracovatelský průmysl. Již poměrně zřídka byly zmíněny také mezinárodní organizace a EU, případně odpověď, že se o snížení potravinového odpadu nesnaží nikdo. Mezi jinými odpověďmi, které nelze zařadit do vytvořených kategorií, se opakovaně objevily hygienické stanice, obce a místní samosprávy nebo Hospodářská komora.

²² Znění otázky: „Kdo, podle Vás, nejvíce usiluje o snižování plýtvání potravinami v ČR? Máte možnost uvést až tři odpovědi.“

Tabulka 2: Kdo nejvíce usiluje o snižování plýtvání potravinami v ČR – výsledky otevřené otázky

Kategorie odpovědí	Četnost	Procenta (%)
Jednotlivci, domácnosti, sami lidé, konkrétní skupiny obyvatel	157	13
Neziskové, ekologické, dobročinné organizace, aktivisté, ekologové	136	11
Vláda, ministerstva, státní správa	57	5
Obchodní řetězce, prodejny, supermarkety, hypermarkety	35	3
Potravinové banky	32	3
Zemědělci, výrobci potravin	25	2
Stravovací zařízení (restaurace, jídelny, školní jídelny)	22	2
Zpracovatelský průmysl	5	0,5
EU a jiné mezinárodní organizace	5	0,5
Nikdo	4	0,5
Jiné	43	4
Neví	681	56

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 2024, 17. 5. – 28. 5. 2024, 1 075 respondentů starších 15 let, online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	Panel Naše společnost 24-05 - Potraviny 2024
Realizátor:	Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.
Projekt:	Strategie AV21 „Potraviny pro budoucnost“
Termín terénního šetření:	17. 5. – 28. 5. 2024
Výběr respondentů:	Vicestupňový stratifikovaný náhodný výběr
Strata:	Kraj (NUTS 3), velikost místa bydliště
Opora výběru:	Registr sčítacích obvodů a budov
Vážení dat:	Designové váhy zohledňující počet osob v domácnosti a post stratifikační váhy na křížení velikosti místa bydliště proti NUTS2, a dále na věk, vzdělání, pohlaví
Zdroj dat pro vážení:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	1 075
Metoda sběru dat:	Online dotazování CAWI + osobní dotazování CAPI
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	PL_7, PL_10, PL_11, PL_27, PL_12, PL_13, PL_126, PL_38, PL_39
Kód zprávy:	or240904
Zveřejněno dne:	4. září 2024
Zpracovala:	Naděžda Čadová

Slovníček pojmů:

Popis výběru respondentů do Panelu naše společnost – Respondenti panelu jsou získáváni pomocí vicestupňového stratifikovaného výběru skupin s opakováním. Oporou výběru je Registr sčítacích obvodů a budov (RSO). Strata výběru jsou kraje ČR křížené s velikostí obce (66 strat). V rámci každého strata je primární jednotka výběru obec. Při výběru obce je zohledňován její počet obyvatel (větší obec má větší pravděpodobnost výběru) a výběr umožňuje opakování výběru obce. V rámci obce je vždy vybráno náhodně 6 adres budov opět s pravděpodobností podle počtu obyvatel budovy (s opakováním). V budově je náhodně vybrána jedna domácnost (bez opakování) a v domácnosti je náhodně vybrán jeden její člen. Tento postup společně s designovými vahami zohledňujícími počet obyvatel domácnosti a post-stratifikačními vahami zajišťuje reprezentativitu výběru vzhledem k cílové populaci.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

„Aktivita byla podpořena Strategií Akademie věd AV21 v rámci výzkumného programu „Potraviny pro budoucnost“.
<http://www.potravinav21.cz/>